

PORADNIK
W SPRAWACH KARNYCH
z wzorami pism

EDUKACJA PRAWNA DLA KAŻDEGO
Stan prawny na czerwiec 2021 roku
Publikacja nieodpłatna

Poradnik przygotowano na podstawie przepisów ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Informacje o systemie bezpłatnej pomocy prawnej i obywatelskiej można znaleźć na stronie internetowej www.darmowapomocprawna.ms.gov.pl

Stan prawny aktualny na czerwiec 2021 roku.

Autorzy:

Zespół prawników Fundacji Academia Iuris im. Macieja Bednarkiewicza z siedzibą w Warszawie

Adw. Karolina Bloch

Adw. Aneta Stępkowska

Redakcja:

Aleksandra Łapińska-Oleś (redakcja, korekta, skład)

Agata Dobrowolska (uwagi redaktorskie)

Projekt zleciło m.st. Warszawa
sfinansował Wojewoda Mazowiecki

WSTĘP

Przygotowaliśmy tę broszurę, aby przybliżyć Państwu tematykę spraw karnych. Odpowiadając na pytania często zadawane prawnikom Fundacji w punktach nieodpłatnej pomocy prawnej, omawiamy podstawowe zagadnienia dotyczące uprawnień poszczególnych podmiotów występujących w postępowaniu karnym. W niniejszej broszurze znajdują Państwo również wzory pism związane z omawianymi tematami. Dane osobowe, które zostały zawarte we wzorach są fikcyjne. Należy pamiętać, że każda sprawa jest inna, dlatego projekty pism zawarte w broszurze należy traktować jedynie jako pomoc w sporządzeniu właściwego pisma.

Aby uniknąć problemów związanych z uczestnictwem w sprawie karnej, warto udać się po poradę do prawnika. Ustna porada u takiego specjalisty wbrew pozorom nie kosztuje więcej niż wizyta u prywatnego lekarza, a może pomóc rozwiązać problemy prawne.

Osoby, które nie są w stanie ponieść kosztów takiej porady, mogą skorzystać z punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Znajdują się one w każdym powiecie. Wystarczy skontaktować się w tej sprawie z urzędem gminy lub powiatu lub poszukać informacji na stronach Internetowych tych urzędów.

W Warszawie zapisy są prowadzone pod **numerem 19115 wew. 8** lub przez stronę internetową ***www.nieodplatnapomocprawna.um.warszawa.pl***. Istnieje możliwość skorzystania także z mediacji. Mediacje są poprowadzone przez specjalistów i mogą pomóc w wypracowaniu wspólnego rozwiązania.

Jeżeli trudna sytuacja (również wynikająca z uczestnictwa w sprawie karnej w jakimkolwiek charakterze) wiąże się z silnymi przeżyciami psychicznymi, warto szukać wsparcia psychologicznego. Nieodpłatnej pomocy w tym zakresie udzielają często organizacje pozarządowe lub gminne poradnie rodzinne. Lista takich instytucji dostępna jest w każdym starostwie powiatowym. Informacji o nich warto również szukać w Internecie lub w gminnych biurach zajmujących się pomocą społeczną.

Autorzy

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
SŁOWNICZEK POJĘĆ.....	6
I. Świadek w postępowaniu karnym.....	8
1. Czy świadek ma obowiązek stawić się na wezwanie sądu lub prokuratora?	8
2. Co mam zrobić w sytuacji, kiedy nie mogę stawić się na wezwanie sądu lub prokuratora?.....	8
3. Czy świadek ma prawo odmówić składania zeznań?	9
4. Jakie mogą być konsekwencje mówienia nieprawdy podczas składania zeznań?	11
5. Czy mogę domagać się zwrotu kosztów stawiennictwa w sądzie?	11
6. Czy świadek może być przesłuchiwany w obecności biegłego bez WYRAŻENIA zgody?	13
7. Czy świadek może być przesłuchiwany na okoliczności objęte tajemnicą?.....	14
8. Czy świadek musi być pełnoletni?	15
9. Czy świadek może mieć pełnomocnika?	16
10. Czy świadek może otrzymać pomoc, jeśli boi się zeznawać?	17
II. Pokrzywdzony w postępowaniu karnym.....	18
1. W jaki sposób złożyć zawiadomienie o MOŻLIWOŚCI popełnienia przestępstwa?	18
2. Co mogę zrobić jeśli prokurator odmówi wszczęcia postępowania lub je umorzy?.....	18
3. Czy pokrzywdzony może ustanowić pełnomocnika?.....	19
4. Co jeśli nie stać mnie na pełnomocnika, a potrzebuję profesjonalnej pomocy?	20
5. Czy pokrzywdzony ma prawo brać udział w postępowaniu przygotowawczym?	21
6. Czy jako pokrzywdzony mogę zapoznać się z aktami sprawy?	22
7. Czy jako pokrzywdzony jestem stroną postępowania sądowego?	23
8. Czy pokrzywdzony przestępstwem zgwałcenia jest przesłuchiwany w szczególnym trybie?	23
9. Czy w postępowaniu karnym pokrzywdzony może dochodzić naprawienia wyrządzonej mu szkody?	24
10. Czy pokrzywdzony może zaproponować mediację?.....	25
III. WZORY PISM DLA ŚWIADKA I POKRZYWDZONEGO	27
1. Wniosek o zwrot kosztów stawiennictwa.....	28
2. Wniosek o przyznanie pełnomocnika z urzędu.....	29
3. Zawiadomienie o MOŻLIWOŚCI popełnienia przestępstwa	30
4. Wniosek o udzielenie zgody na zapoznanie się z aktami sprawy w postępowaniu przygotowawczym	32

5.	Wniosek o zasądzenie naprawienia szkody	33
6.	Wniosek o usprawiedliwienie nieobecności na rozprawie	34
IV.	Podejrzany w postępowaniu karnym	35
1.	Kim jest podejrzany?.....	35
2.	Jakie obowiązki Ma podejrzany?.....	35
3.	Z jakich praw korzysta podejrzany?	36
4.	Czy podejrzany może odmówić składania wyjaśnień?.....	38
5.	Jakie środki zapobiegawcze można stosować wobec podejrzanego?.....	39
6.	Jakie uprawnienie przysługują tymczasowo aresztowanemu?	40
7.	CZY Prawo do obrony przysługuje już od momentu zatrzymania?.....	42
8.	Kiedy podejrzany może wnioskować o obrońcę z urzędu?	42
9.	W jakich sytuacjach obrona jest obowiązkowa?.....	44
10.	Czym jest dobrowolne poddanie się karze?.....	45
V.	Oskarżony w postępowaniu karnym.....	46
1.	Kim jest oskarżony?	46
2.	Jakie obowiązki ma oskarżony?	46
3.	Z jakich praw korzysta oskarżony?.....	46
4.	Czy oskarżony może odmówić składania wyjaśnień?	47
5.	Jakie środki zapobiegawcze można zastosować wobec oskarżonego?.....	47
6.	Kiedy oskarżony może wnioskować o obrońcę z urzędu?.....	48
7.	W jakich sytuacjach obrona jest obowiązkowa?.....	48
8.	Czym jest dobrowolne poddanie się karze w rozumieniu art. 387 § 1 kodeksu postępowania karnego?	49
VI.	WZORY PISM DLA PODEJRZANEGO I OSKARŻONEGO.....	51
1.	Wniosek o ustanowienie obrońcy z urzędu	52
2.	Wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku	53
3.	Wniosek dowodowy w postępowaniu sądowym (przygotowawczym – do prokuratury)	54
4.	Sprzeciw od wyroku nakazowego	56
5.	Wniosek o całkowite lub częściowe umorzenie grzywny	57

SŁOWNICZEK POJĘĆ

- **akt oskarżenia** – pismo procesowe wnoszone do sądu w postępowaniu karnym przez uprawniony podmiot, w którym domaga się on od sądu wydania orzeczenia o winie i karze lub środkach karnych wobec osoby wskazanej w tym piśmie; podmiotem uprawnionym do wniesienia aktu oskarżenia jest co do zasady osoba mająca uprawnienia do występowania przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego, czasami pokrzywdzony lub osoba jemu najbliższa jako oskarżyciel prywatny; jeżeli zostaną spełnione określone przesłanki, akt oskarżenia przed sądem obok lub zamiast oskarżyciela publicznego może popierać oskarżyciel posiłkowy;
- **dochodzenie** – uproszczona forma postępowania przygotowawczego prowadzona najczęściej przez Policję lub prokuratora; dochodzenie powinno być ukończone w ciągu 2 miesięcy, prokurator może przedłużyć ten okres do 3 miesięcy, a w wypadkach szczególnie uzasadnionych – na dalszy czas oznaczony;
- **oskarżony** – za oskarżonego uważa się osobę, przeciwko której wniesiono oskarżenie do sądu, a także osobę, co do której prokurator złożył wniosek wskazany w art. 335 § 1 k.p.k. lub wniosek o warunkowe umorzenie postępowania;
- **podejrzany** – za podejrzanego uważa się osobę, co do której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo której bez wydania takiego postanowienia postawiono zarzut w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego;
- **pokrzywdzony** – osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone w wyniku przestępstwa;
- **postępowanie przygotowawcze** – pierwszy etap postępowania karnego, który powinien zmierzać przede wszystkim do ustalenia, czy został popełniony czyn zabroniony i czy stanowi on przestępstwo; postępowanie dzieli się na dwa etapy: pierwszy polega na prowadzeniu postępowania w sprawie, a drugi na prowadzeniu postępowania przeciwko konkretnej osobie;
- **postępowanie sądowe** – postępowanie prowadzone przed sądem, które dzieli się na postępowanie przed sądem I instancji i postępowanie odwoławcze; w niektórych kwestiach sąd podejmuje decyzje także w toku postępowania przygotowawczego oraz postępowania wykonawczego;

- **śledztwo** – podstawowa forma prowadzenia postępowania przygotowawczego prowadzona przez prokuratora, który może powierzyć Policji przeprowadzenie śledztwa w całości lub w określonym zakresie albo powierzyć dokonanie poszczególnych czynności śledztwa; śledztwo powinno być ukończone w ciągu 3 miesięcy, w uzasadnionych wypadkach okres śledztwa może być przedłużony na dalszy czas oznaczony nie dłuższy jednak niż rok, zaś w szczególnie uzasadnionych wypadkach właściwy prokurator nadrzędny nad prokuratorem nadzorującym lub prowadzącym śledztwo może przedłużyć jego okres na dalszy czas oznaczony;
- **świadek** – osoba, która była obecna przy zdarzeniu mogącym zostać uznany za przestępstwo lub zna jakieś okoliczności mogące mieć znaczenie dla sprawy karnej; w ujęciu procesowym, jest to osoba powołana przez organ prowadzący postępowanie przygotowawcze lub sądowe do złożenia zeznań dotyczących okoliczności rozpatrywanej sprawy; zeznania świadka stanowią dowód w postępowaniu;
- **wniosek o ukaranie** – wniosek o ukaranie, jest to inaczej skarga, czyli wniosek podmiotu bezpośrednio zainteresowanego rozstrzygnięciem o wszczęcie i przeprowadzenie stosownego postępowania; jest on skargą tzw. zasadniczą (podobnie jak akt oskarżenia, czy pozew cywilny), tzn. taką, która inicjuje stadium procesu; bez skargi postępowanie w sprawie o wykroczenie nie może się toczyć; art 57 § 1 k.p.w. mówi wprost, że „*podstawę wszczęcia postępowania stanowi wniosek o ukaranie*”, co oznacza, że sąd nie może wszcząć postępowania w sprawie o wykroczenie z urzędu;
- **wykroczenie** – wykroczenie, jest to czyn, który jest szkodliwy społecznie i jest zabroniony; wykroczenia regulowane są przez Kodeks wykroczeń; popełnienie wykroczenia zagrożone jest naganą, grzywną, której wysokość wynosi od 20 zł do 5000 zł, a także ograniczeniem wolności na miesiąc lub też aresztem od 5 do 30 dni;
- **występek** – czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc (art. 7 § 3 Kodeksu karnego);
- **zbrodnia** – czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 3 lata albo karą surowszą (art. 7 § 2 Kodeksu karnego);

I. ŚWIADEK W POSTĘPOWANIU KARNYM

1. CZY ŚWIADEK MA OBOWIĄZEK STAWIĆ SIĘ NA WEZWANIE SĄDU LUB PROKURATORA?

Tak, osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek stawić się w wyznaczonym miejscu i terminie i złożyć zeznania. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo może spowodować nałożenie kary pieniężnej w wysokości do 3000 zł. Jeżeli ukarany karą pieniężną dostatecznie usprawiedliwi swoje niestawiennictwo lub samowolne oddalenie się, sąd powinien uchylić tę karę. Usprawiedliwienie może nastąpić w ciągu tygodnia od daty doręczenia postanowienia wymierzającego karę pieniężną.

Ponadto możliwe jest zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie świadka, który nie stawia się na wezwanie. W razie uporczywego niestawiennictwa na wezwanie organu prowadzącego postępowanie, możliwe jest – niezależnie od kary pieniężnej – aresztowanie świadka na czas nieprzekraczający 30 dni.

Ważne!

Nawet jeśli uważasz, że nie masz żadnych istotnych wiadomości związanych ze sprawą, w której zostałeś wezwany w charakterze świadka, musisz stawić się na wezwanie. W przeciwnym razie mogą spotkać Cię negatywne konsekwencje niestawiennictwa.

2. CO MAM ZROBIĆ W SYTUACJI, KIEDY NIE MOGĘ STAWIĆ SIĘ NA WEZWANIE SĄDU LUB PROKURATORA?

W przypadku braku możliwości stawienia się na wezwanie - powiadom o tym sąd lub odpowiedni organ, by usprawiedliwić swoją nieobecność. Usprawiedliwienie nieobecności z powodu choroby jest możliwe wyłącznie po przedstawieniu

zaświadczenia wystawionego przez lekarza sądowego. Inne zaświadczenie lub zwolnienie jest niewystarczające.

Ważne!

Jeżeli nie masz możliwości uzyskania zaświadczenia wystawionego przez lekarza sądowego lub brak możliwości stawienia się na wezwanie wynika z innych przyczyn (np. kolizja pojazdu w drodze na przesłuchanie, wykupiony wcześniej urlop), koniecznie poinformuj o tym jak najszybciej podmiot, który Cię wzywał. Istnieje wówczas możliwość, że pomimo braku zaświadczenia wystawionego przez lekarza sądowego, Twoja nieobecność zostanie uznana za usprawiedliwioną.

Świadek, który nie może się stawić na wezwanie z powodu choroby, kalectwa lub innej niedającej się pokonać przeszkody, można przesłuchać w miejscu jego pobytu.

Ponadto przesłuchanie świadka może nastąpić przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. O tym, czy istnieje konieczność przesłuchania świadka w tych szczególnych okolicznościach, decyduje organ lub sąd, który wzywa świadka.

3. CZY ŚWIADEK MA PRAWO ODMÓWIĆ SKŁADANIA ZEZNAŃ?

Świadek ma obowiązek złożyć zeznania. Od tej zasady są jednak **wyjątki**.

Wyjątek 1

Osoba najbliższa dla podejrzanego/oskarżonego może odmówić składania zeznań.

Osobą najbliższą jest:

- 1) małżonek,
- 2) wstępny (rodzice, dziadkowie, pradiadkowie, prapradziadkowie),
- 3) zstępny (dzieci, wnuki, prawnuki, praprawnuki),
- 4) rodzeństwo,

- 5) powinowaty w tej samej linii lub stopniu (powinowaci w linii prostej: tj. wstępni – ojciec, matka, dziadkowie, pradziadkowie małżonka, i zstępni – dzieci, wnuki, prawnuki, pasierb lub pasierbica małżonka; powinowaci w linii bocznej – rodzeństwo małżonka, tj. szwagier i szwagierka),
- 6) osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek,
- 7) osoba pozostająca we wspólnym pożyciu.

Prawo odmowy zeznań trwa mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia.

Wyjątek 2

Można także zwolnić od złożenia zeznania lub odpowiedzi na pytania osobę **pozostającą z podejrzanym/oskarżonym w szczególnie bliskim stosunku osobistym**, jeżeli osoba taka wnosi o zwolnienie.

Wyjątek 3

Prawo odmowy zeznań przysługuje także świadkowi, który w innej toczącej się sprawie **jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem**.

Wyjątek 4

Ponadto świadek może uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi **mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe**. Świadek może także żądać, aby przesłuchano go na rozprawie z wyłączeniem jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę jego lub osobę dla niego najbliższą.

Świadek, któremu przysługuje prawo do odmowy składania zeznań, może z niego skorzystać do chwili rozpoczęcia pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym. Zeznanie poprzednio złożone przez tego świadka nie może wówczas służyć za dowód ani być odtworzone.

Ważne!

Posiadanie prawa do odmowy składania zeznań nie zwalnia świadka z obowiązku stawiennictwa na wezwanie prowadzącego postępowanie. Świadek musi zatem stawić się na wezwanie i złożyć oświadczenie, że korzysta z prawa do odmowy składania zeznań.

4. JAKIE MOGĄ BYĆ KONSEKWENCJE MÓWIENIA NIEPRAWDY PODCZAS SKŁADANIA ZEZNAŃ?

Za składanie fałszywych zeznań grozi odpowiedzialność karna. Zgodnie z art. 233 § 1 Kodeksu karnego: *„Kto, składając zeznanie mające służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub w innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8”*.

Przed rozpoczęciem przesłuchania świadka powinien on zostać uprzedzony o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy.

W postępowaniu przygotowawczym świadek **podpisuje oświadczenie**, że został uprzedzony o tej odpowiedzialności. Natomiast w postępowaniu sądowym przed rozpoczęciem zeznań świadek ma obowiązek **złożenia przyrzeczenia**, chyba że sąd przy braku sprzeciwu obecnych stron od tego odstąpi. Osoba niema lub głucha składa przyrzeczenie przez podpisanie tekstu tego przyrzeczenia.

5. CZY MOGĘ DOMAGAĆ SIĘ ZWROTU KOSZTÓW STAWIENICTWA W SĄDZIE?

Tak, **świadkowi przysługuje:**

1. zwrot kosztów podróży,
2. zwrot zarobku lub dochodu utraconego.

Przypadek 1

Zwrot kosztów podróży przysługuje za trasę z miejsca zamieszkania świadka do miejsca wykonywania czynności postępowania na wezwanie sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Zwrot kosztów następuje w wysokości rzeczywiście poniesionych, racjonalnych i celowych kosztów przejazdu własnym samochodem lub innym odpowiednim środkiem transportu.

Górną granicę tych należności stanowi wysokość kosztów przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery

budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, która została uregulowana w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 167). Oznacza to, że świadczeniowi należy się zwrot kosztów podróży w wysokości, jaką poniósł, a w przypadku, gdy koszty te będą wyższe niż wynikające z wspomnianego wyżej rozporządzenia, świadczeniowi przysługiwać będzie zwrot kosztów podróży w wysokości niższej - ustalonej w oparciu o przepisy rozporządzenia.

Świadek powinien należycie wykazać wysokość poniesionych kosztów, co w praktyce może sprowadzać się w do przedstawienia odpowiedniego biletu lub rachunku. Nie ma przeszkód, aby świadek wniósł także o zwrot kosztów podróży powrotnej do swego miejsca zamieszkania.

Przypadek 2

Zwrot zarobku lub dochodu utraconego z powodu stawiennictwa

przysługuje świadczeniowi zarówno w przypadku stawiennictwa na wezwanie sądu, jak też organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze.

Wynagrodzenie za utracony zarobek lub dochód za każdy dzień udziału w czynnościach postępowania, przyznaje się świadczeniowi w wysokości jego przeciętnego dziennego zarobku lub dochodu. W tym przypadku ustawodawca także określił górną granicę należności.

Prawo do żądania powyżej opisanych należności służy osobie wezwanej w charakterze świadka, jeżeli się stawiła, choćby nie została przesłuchana.

W przypadku, gdy osoba uprawniona do otrzymania należności zostanie wezwana w charakterze świadka w kilku sprawach na ten sam dzień, przyznaje się jej te należności tylko raz. Świadczeniowi, który zgłosił się bez wezwania sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze, należności te mogą być przyznane tylko wtedy, gdy został przesłuchany.

Ważne!

Zwrot kosztów podróży, zwrot zarobku lub dochodu utraconego z powodu stawienia się są przyznawane na wniosek, który **można złożyć ustnie do protokołu w czasie rozprawy lub na piśmie, w terminie 3 dni** od dnia zakończenia czynności z udziałem świadka.

6. CZY ŚWIADEK MOŻE BYĆ PRZESŁUCHIWANY W OBECNOŚCI BIEGŁEGO BEZ WYRAŻENIA ZGODY?

Jeżeli istnieje wątpliwość co do stanu psychicznego świadka, jego stanu rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania przez niego postrzeżeń, sąd lub prokurator może zarządzić przesłuchanie świadka z udziałem biegłego lekarza lub biegłego psychologa, a **świadek nie może się temu sprzeciwić**. Jeżeli świadek wyrazi zgodę, może być poddany także oględzinom ciała i badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu.

Ponadto, w celu ograniczenia kręgu osób podejrzanych lub ustalenia wartości dowodowej ujawnionych śladów, można pobrać – nawet bez zgody świadka:

- odciski daktyloskopijne (odciski linii papilarnych),
- wymaz ze śluzówki policzków,
- włosy,
- ślinę,
- próby pisma,
- zapach,
- wykonać fotografię osoby,
- dokonać utrwalenia głosu.

Po wykorzystaniu w sprawie, w której dokonano pobrania lub utrwalenia, pobrany lub utrwalony materiał zbędny dla postępowania powinien zostać niezwłocznie usunięty z akt i zniszczony.

7. CZY ŚWIADEK MOŻE BYĆ PRZESŁUCHIWANY NA OKOLICZNOŚCI OBJĘTE TAJEMNICĄ?

Ważne!

Kwestie dotyczące możliwości przesłuchania świadka na okoliczności objęte tajemnicą są dość zawiłe. Świadek, który został wezwany na przesłuchanie i przypuszcza, że zadawane mu pytania mogą dotyczyć okoliczności, co do których zobowiązany jest zachować tajemnicę, powinien przed przesłuchaniem skonsultować się z prawnikiem w celu ustalenia, czy może być z tej tajemnicy zwolniony i przez kogo.

Wskazując ogólne zasady dotyczące możliwości zwolnienia świadka z zachowania tajemnicy, należy wskazać, że:

1. osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności „**tajne**” lub „**ściśle tajne**”, mogą być przesłuchane co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, tylko po zwolnieniu tych osób od obowiązku zachowania tajemnicy przez uprawniony organ przełożony; zwolnienia wolno odmówić tylko wtedy, gdyby złożenie zeznania wyrządzić mogło poważną szkodę państwu;
2. osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności „**zastrzeżone**” lub „**poufne**” lub **tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji**, mogą odmówić zeznań; odmowa powinna dotyczyć tylko okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek; jednak nie można odmówić zeznań, gdy sąd lub prokurator dla dobra wymiaru sprawiedliwości zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy, o ile ustawy szczególne nie stanowią inaczej;
3. osoby obowiązane do zachowania tajemnicy **notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej lub statystycznej oraz tajemnicy Prokuraturii Generalnej**, mogą być przesłuchiwane co do faktów objętych tą tajemnicą tylko wtedy, gdy jest to

niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu.

Zwolnienie dziennikarza od obowiązku zachowania tajemnicy nie może dotyczyć danych umożliwiających identyfikację autora materiału prasowego, listu do redakcji lub innego materiału o tym charakterze, jak również identyfikację osób udzielających informacji opublikowanych lub przekazanych do opublikowania, jeżeli osoby te zastrzegły nieujawnianie powyższych danych. Przepisu tego nie stosuje się, jeżeli informacja dotyczy przestępstwa, o którym mowa w art. 240 § 1 Kodeksu karnego (tj. niezawiadomienia o przestępstwie).

Ważne!

Osobę, która została zwolniona z obowiązku zachowania tajemnicy, sąd przesłucha na rozprawie z wyłączeniem jawności, chyba że zwolnienie dotyczyło tajemnicy lekarskiej lub medycznej, za zgodą pacjenta lub innego uprawnionego podmiotu.

Nie wolno przesłuchiwać jako świadków:

- 1. obrońcy** albo **adwokata** lub **radcy prawnego** udzielającego porady prawnej zatrzymanemu – co do faktów, o których dowiedzieli się, udzielając porady prawnej;
- 2. duchownego** – co do faktów, o których dowiedział się przy spowiedzi;
- 3. mediatora** – co do faktów, o których dowiedział się od oskarżonego lub pokrzywdzonego, prowadząc postępowanie mediacyjne, z wyłączeniem informacji o przestępstwach, wobec których istnieje obowiązek denuncjacji.

8. CZY ŚWIADEK MUSI BYĆ PEŁNOLETNI?

Świadek nie musi być pełnoletni. Należy jednak podkreślić, że przesłuchanie małoletnich świadków, w szczególności tych, którzy nie ukończyli 15 lat, jest w polskim postępowaniu karnym objęte szczególną ochroną.

Kodeks postępowania karnego wprowadza **szczególny tryb przesłuchania** zarówno dla **małoletnich** pokrzywdzonych przestępstwami popełnionymi z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określonych w rozdziałach XXIII, XXV i XXVI Kodeksu karnego, tj. przestępstw przeciwko wolności, wolności seksualnej i obyczajności, oraz przestępstw przeciwko rodzinie i opiece, którzy mają być przesłuchani w charakterze świadka, jak i dla **świadków tych przestępstw**.

Wprowadzenie szczególnego trybu przesłuchania tych świadków wynika z potrzeby ochrony małoletnich, który nie ukończyli 15 lat, przed silnymi negatywnymi przeżyciami mogącymi pojawić się w związku z kilkukrotnym przesłuchiowaniem w postępowaniu przygotowawczym i w postępowaniu sądowym w zwykłym trybie, także w obecności samego oskarżonego.

Jeżeli świadek nie ukończył 15 lat, czynności z jego udziałem powinny być, w miarę możliwości, przeprowadzone w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, chyba że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie (np. w sprawie o przestępstwo, które zarzucone zostało jednemu rodzicowi).

Natomiast w sprawach dotyczących przestępstw popełnionych z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określonych w rozdziałach XXV i XXVI Kodeksu karnego, tj. przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, oraz przestępstw przeciwko rodzinie i opiece, małoletniego świadka, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, przesłuchuje się przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku (tj. w drodze wideokonferencji), gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania świadka lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

Ważne!

Małoletni świadek ma możliwość skorzystania z prawa do odmowy składania zeznań na takich samych zasadach jak świadek pełnoletni.

9. CZY ŚWIADEK MOŻE MIEĆ PEŁNOMOCNIKA?

Osoba niebędąca stroną (np. świadek) może ustanowić pełnomocnika, jeżeli wymagają tego jej interesy w toczącym się postępowaniu. Sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może jednak odmówić dopuszczenia do udziału w postępowaniu pełnomocnika, jeżeli uzna, że nie wymaga tego obrona interesów tej osoby. Jeżeli świadek wykaże, że nie stać go na pełnomocnika, sąd może na wniosek świadka wyznaczyć pełnomocnika z urzędu.

10. CZY ŚWIADEK MOŻE OTRZYMAĆ POMOC, JEŚLI BOI SIĘ ZEZNAWAĆ?

W razie zagrożenia dla życia lub zdrowia świadka, pokrzywdzonego oraz osób im najbliższych istnieje możliwość otrzymania ochrony na czas czynności procesowej, a jeżeli stopień zagrożenia jest wysoki, istnieje możliwość, aby osoby te otrzymały ochronę osobistą lub pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu. Wniosek o udzielenie ochrony należy skierować do komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji, w którego okręgu mają miejsce pobytu pokrzywdzony, świadek lub osoby im najbliższe, wobec których ma być stosowany środek ochrony lub pomocy.

II. POKRZYWDZONY W POSTĘPOWANIU KARNYM

1. W JAKI SPOSÓB ZŁOŻYĆ ZAWIADOMIENIE O MOŻLIWOŚCI POPEŁNIENIA PRZESTĘPSTWA?

Istnieją dwa **sposoby zawiadomienia** o możliwości popełnienia przestępstwa:

1. złożenie zawiadomienia **osobiście (ustnie)** – takie zawiadomienie powinien przyjąć funkcjonariusz Policji na każdym posterunku, komisariacie i w każdej komendzie Policji, sporządzając protokół przyjęcia ustnego zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa; najlepiej udać się w tym celu do jednostki właściwej dla miejsca popełnienia przestępstwa;
2. złożenie zawiadomienia **pisemnie** – takie zawiadomienie wymaga spisania i doręczenia do właściwej według miejsca zaistnienia przestępstwa jednostki Policji lub Prokuratury Rejonowej; w takim piśmie powinna zostać wskazana:
 - a) osoba zawiadamiająca (w tym jej dane do kontaktu: adres korespondencyjny i telefon),
 - b) osoba pokrzywdzona (o ile nie jest nią zawiadamiający),
 - c) data,
 - d) miejsce,
 - e) opis zdarzenia,
 - f) określenie poniesionej szkody (o ile została poniesiona),
 - g) wskazanie ewentualnych świadków (i danych kontaktowych do nich o ile zawiadamiający je zna), informacje o posiadanych dowodach, a także (o ile jest to możliwe) wskazanie sprawcy przestępstwa lub osoby podejrzewanej o jego popełnienie; zawiadomienie powinno być podpisane.

2. CO MOGĘ ZROBIĆ JEŚLI PROKURATOR ODMÓWI WSZCZĘCIA POSTĘPOWANIA LUB JE UMORZY?

Jeżeli prokurator po raz pierwszy w danej sprawie odmówi wszczęcia postępowania lub je umorzy, można zaskarżyć do sądu postanowienie w tym przedmiocie. Zażalenie

należy złożyć w terminie **7 dni od daty ogłoszenia** postanowienia, a jeżeli ustawa nakazuje doręczenie postanowienia – **od daty doręczenia**. Jeżeli sąd przychyli się do zażalenia, uchyli zaskarżone postanowienie prokuratora i nakaże mu podjąć stosowne czynności.

Może zdarzyć się, że prokurator po dokonaniu nakazanych czynności, ponownie nie znajdzie podstaw do prowadzenia postępowania i ponownie umorzy postępowanie lub ponownie odmówi jego wszczęcia. Takie postanowienie podlega zaskarżeniu tylko do prokuratora nadrzędnego.

W razie utrzymania w mocy zaskarżonego postanowienia pokrzywdzony, który dwukrotnie składał zażalenia opisane powyżej, może wystąpić do sądu z **subsidiarnym aktem oskarżenia**. Wówczas pokrzywdzony nie bacząc na prokuratora może przedstawić sprawę sądowi do rozstrzygnięcia.

Ważne!

Akt oskarżenia wniesiony przez pokrzywdzonego powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata albo radcę prawnego. Zatem we wniesieniu tzw. subsydiarnego aktu oskarżenia niezbędna jest pomoc profesjonalnego pełnomocnika.

3. CZY POKRZYWDZONY MOŻE USTANOWIĆ PEŁNOMOCNIKA?

Pokrzywdzony może ustanowić pełnomocnika, a nawet kilku (jednak jednocześnie nie więcej niż trzech) i korzystać z jego pomocy w postępowaniu przygotowawczym oraz w postępowaniu sądowym (gdy występuje w charakterze oskarżyciela posiłkowego lub prywatnego).

Ważne!

Jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni albo ubezwłasnowolniony całkowicie lub częściowo, prawa jego wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje, zaś jeżeli pokrzywdzonym jest osoba nieporadna, w szczególności ze względu na wiek lub stan zdrowia, jego prawa może wykonywać osoba, pod której pieczęć pokrzywdzony pozostaje.

4. CO JEŚLI NIE STAĆ MNIE NA PEŁNOMOCNIKA, A POTRZEBUJĘ PROFESJONALNEJ POMOCY?

W sytuacji, gdy osoba biorąca udział w postępowaniu potrzebuje pomocy profesjonalnego pełnomocnika (adwokata lub radcy prawnego), a nie stać jej na poniesienie kosztów odpłatnej pomocy prawnej, może wystąpić z **wnioskiem o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu**. Przepisy postępowania karnego nie określają terminu procesowego, do którego należy wystąpić z wnioskiem ustanowienia takiego pełnomocnika. Decyzja o tym, czy i ewentualnie kiedy złożyć taki wniosek, zależy od osoby, która potrzebuje pomocy prawnej. Należy jednak podkreślić, że najkorzystniejsze jest wyznaczenie pełnomocnika już na etapie postępowania przygotowawczego.

Organem, który wyznacza pełnomocnika z urzędu, zarówno w postępowaniu przygotowawczym, jak i sądowym, jest prezes lub referendarz sądowy sądu właściwego do rozpoznania sprawy. Rozstrzygnięcie w tym przedmiocie wydawane jest w formie zarządzenia. Zarządzenie o odmowie wyznaczenia pełnomocnika jest zaskarżalne.

Na uzasadniony wniosek oskarżonego lub jego obrońcy można wyznaczyć nowego obrońcę w miejsce dotychczasowego. Obrońcę wyznacza się spośród osób znajdujących się na liście obrońców w danym sądzie, a wniosek o wyznaczenie powinien zostać rozpoznany niezwłocznie.

Ważne!

Podstawą do wyznaczenia pełnomocnika z urzędu jest wykazanie przez podmiot wnioskujący za pomocą przedstawionych dowodów, że nie jest w stanie ponieść kosztów tego przedstawiciela bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Podstawą odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu nie może być skorzystanie przez oskarżonego z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 159 ze zm.).

Wniosek powinien zostać uwzględniony nie tylko wówczas, gdy wnioskodawca w ogóle **nie ma środków na pokrycie kosztów pełnomocnika**, ale również wówczas, gdy pewnymi środkami dysponuje, jednak z uwagi na ciężące na nim zobowiązania, **pokrycie tych kosztów spowodowałoby, że nie byłby on w stanie zapewnić środków utrzymania dla siebie i swojej rodziny na podstawowym poziomie**. Do wykazania tych okoliczności nie wystarczą twierdzenia o trudnej sytuacji majątkowej i rodziny. Konieczne jest ich wykazanie za pomocą wszystkich dopuszczalnych prawnie środków dowodowych. Zasadnym jest zatem załączenie dokumentów, które poświadczają np. status osoby bezrobotnej, ciężką sytuację zdrowotną czy materialną.

5. CZY POKRZYWDZONY MA PRAWO BRAĆ UDZIAŁ W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM?

Jeśli pokrzywdzony sam **nie zgłosi chęci udziału w postępowaniu przygotowawczym**, jego udział zostanie zazwyczaj ograniczony do przesłuchania go w charakterze świadka. Ewentualnie, gdy zostanie dopuszczony dowód z opinii biegłych albo instytucji naukowej lub specjalistycznej, pokrzywdzonemu i jego pełnomocnikowi zostanie doręczone postanowienie o dopuszczeniu tego dowodu (na wniosek pokrzywdzonego lub jego pełnomocnika zostanie udzielone zezwolenie na wzięcie przez nich udziału w przesłuchaniu biegłych oraz na zapoznanie się z opinią, jeżeli złożona została na piśmie).

Natomiast, jeśli pokrzywdzony **chce brać udział w postępowaniu przygotowawczym**, powinien sam do tego dążyć podejmując odpowiednie działania. W postępowaniu przygotowawczym to nie sąd, a organ prowadzący postępowanie (zazwyczaj jest to prokurator lub Policja) podejmuje decyzje i to do niego należy się zwracać, np. o dokonanie określonych czynności dochodzenia/śledztwa (np. przesłuchanie świadka). Jeśli pokrzywdzony lub jego pełnomocnik złożą taki wniosek, nie można odmówić im prawa wzięcia udziału w czynności, jeżeli tego żądają. Ponadto, jeżeli czynności dochodzenia/śledztwa nie będzie można powtórzyć na rozprawie, należy pokrzywdzonego i jego pełnomocnika dopuścić do udziału w czynności, chyba że zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub zniekształcenia dowodu w razie zwłoki.

Pokrzywdzonego i jego pełnomocnika, należy także na ich żądanie dopuścić do udziału w innych czynnościach dochodzenia/śledztwa. Jednakże, w szczególnie uzasadnionym wypadku prokurator może postanowieniem odmówić dopuszczenia do udziału w czynności ze względu na ważny interes śledztwa.

6. CZY JAKO POKRZYWDZONY MOGĘ ZAPOZNAĆ SIĘ Z AKTAMI SPRAWY?

Prawo do zapoznania się z aktami sprawy przez pokrzywdzonego zależy od etapu sprawy, na jakim się ona znajduje:

1. postępowanie przygotowawcze,
2. postępowania na etapie sadowym.

Przypadek 1

W toku **postępowania przygotowawczego** pokrzywdzony ma prawo zapoznania się z aktami sprawy, ale tylko za zgodą prowadzącego postępowanie prokuratora. Oznacza to, że jeśli pokrzywdzony chciałby zapoznać się z aktami sprawy, powinien złożyć stosowny wniosek (najlepiej na piśmie). Wydanie przez prokuratora zgody na zapoznanie się z aktami zależy od tego, czy zachodzi potrzeba zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania lub ochrony ważnego interesu państwa. Jeżeli nie zachodzi taka potrzeba, to w toku postępowania przygotowawczego prokurator powinien udostępnić akta i umożliwić sporządzanie odpisów lub kopii.

Ważne!

W wypadku odmowy udostępnienia akt pokrzywdzonemu na jego wniosek, prokurator lub inny organ prowadzący postępowanie powinien poinformować pokrzywdzonego o możliwości udostępnienia mu akt w późniejszym terminie.

Z chwilą powiadomienia podejrzanego lub obrońcy o terminie końcowego zaznajomienia z materiałami postępowania przygotowawczego pokrzywdzonemu, jego pełnomocnikowi lub przedstawicielowi ustawowemu **nie można odmówić**

udostępnienia akt, umożliwienia sporządzania odpisów lub kopii oraz wydania odpisów lub kopii. Prokurator może udostępnić akta w postaci elektronicznej.

Przypadek 2

W toku **postępowania sądowego** stronom, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym udostępnia się akta sprawy sądowej oraz daje możliwość sporządzenia z nich odpisów lub kopii. Za zgodą prezesa sądu akta te mogą być udostępnione również innym osobom. Zatem, jeżeli pokrzywdzony jest stroną postępowania sądowego, ma możliwość zapoznania się z aktami sprawy.

7. CZY JAKO POKRZYWDZONY JESTEM STRONĄ POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO?

Pokrzywdzony z zasady jest stroną postępowania przygotowawczego, natomiast w postępowaniu przed sądem może być stroną, o ile złoży **oświadczenie, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego**. Oświadczenie takie należy złożyć najpóźniej do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego, czyli do momentu odczytania aktu oskarżenia, na rozprawie głównej.

8. CZY POKRZYWDZONY PRZESTĘPSTWEM ZGWAŁCENIA JEST PRZESŁUCHIWANY W SZCZEGÓLNYM TRYBIE?

Tak, przepisy postępowania przewidują specjalny tryb dla osoby pokrzywdzonej takim przestępstwem. Pokrzywdzonego w sprawie o przestępstwo zgwałcenia albo wykorzystania seksualnego, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania.

Przesłuchanie pokrzywdzonego w charakterze świadka przeprowadza sąd na posiedzeniu z **udziałem biegłego psychologa** niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku.

Prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego mają prawo wziąć udział w przesłuchaniu. Osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego ma prawo również być obecna przy przesłuchaniu, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego.

Jeżeli zajdzie konieczność ponownego przesłuchania pokrzywdzonego w charakterze świadka, na jego wniosek przesłuchanie przeprowadza się w drodze wideokonferencji, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania pokrzywdzonego lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny. Na wniosek pokrzywdzonego należy zapewnić, aby biegły psycholog biorący udział w przesłuchaniu był osobą tej samej płci co pokrzywdzony, chyba że będzie to utrudniać postępowanie.

9. CZY W POSTĘPOWANIU KARNYM POKRZYWDZONY MOŻE DOCHODZIĆ NAPRAWIENIA WYRZĄDZONEJ MU SZKODY?

Kodeks postępowania karnego przewiduje możliwość złożenia **wniosku o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody** lub **zadośćuczynienia za doznaną krzywdę**.

W razie skazania oskarżonego za zarzucany mu czyn sąd może orzec, a na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej orzeka, stosując przepisy prawa cywilnego, obowiązek naprawienia, w całości albo w części, wyrządzonej przestępstwem szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Jeżeli orzeczenie tego obowiązku jest znacznie utrudnione, sąd może orzec zamiast tego obowiązku **nawiązkę** w wysokości do 200 000 złotych na rzecz pokrzywdzonego, a w razie jego śmierci w wyniku popełnionego przez skazanego przestępstwa nawiązkę na rzecz osoby najbliższej, której sytuacja życiowa wskutek śmierci pokrzywdzonego uległa znacznemu pogorszeniu. W razie gdy ustalono więcej niż jedną taką osobę, nawiązki orzeka się na rzecz każdej z nich.

Ważne!

Orzeczenie obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę albo nawiązki nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu niezaspokojonej części roszczenia w drodze postępowania cywilnego.

Wniosek o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę może złożyć pokrzywdzony, a także prokurator, aż do zamknięcia przewodu sądowego na rozprawie głównej.

Ważne!

Wniosek może zostać złożony także na etapie postępowania przygotowawczego, nawet jeżeli osoba sprawcy przestępstwa nie jest jeszcze znana. Organ prowadzący postępowanie przygotowawcze nie może odmówić przyjęcia takiego wniosku, jednak będzie on rozpoznawany dopiero na etapie postępowania sądowego, jeżeli do niego dojdzie.

10. CZY POKRZYWDZONY MOŻE ZAPROPONOWAĆ MEDIACJĘ?

Tak, pokrzywdzony ma prawo do próby pojednania się ze sprawcą i w tym celu może zostać przeprowadzona mediacja.

Postępowanie mediacyjne może zostać przeprowadzone **z inicjatywy**:

- pokrzywdzonego,
- podejrzanego/oskarżonego,
- prokuratora,
- innego organu prowadzącego postępowanie (w postępowaniu przygotowawczym),
- sądu lub referendarza sądowego (w postępowaniu sądowym).

Ważne!

Niezależnie od tego kto wyszedł z inicjatywą przeprowadzenia mediacji, do jej przeprowadzenia konieczna jest zgoda zarówno pokrzywdzonego, jak również podejrzanego/oskarżonego, gdyż udział w postępowaniu mediacyjnym jest dobrowolny.

Zgodę na uczestniczenie w postępowaniu mediacyjnym odbiera organ kierujący sprawę do mediacji lub mediator, po wyjaśnieniu podejrzanemu/oskarżonemu i pokrzywdzonemu celów i zasad postępowania mediacyjnego i po pouczeniu ich o możliwości cofnięcia tej zgody aż do zakończenia postępowania mediacyjnego.

III. WZORY PISM DLA ŚWIADKA I POKRZYWDZONEGO

! UWAGA! Wzory zawierają fikcyjne dane i okoliczności. Każda sprawa jest inna, dlatego projekty pism zawarte w broszurze (w szczególności opisane okoliczności faktyczne) należy traktować jedynie jako przykład mający pomóc w sporządzeniu właściwego pisma.

1. WNIOSEK O ZWROT KOSZTÓW STAWIENNICTWA

Warszawa, dnia 1 czerwca 2021 r.

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie

V Wydział Karny

ul. Marszałkowska 82

00-517 Warszawa

Wnioskodawca: Adam Kowalski, ul. Kwiatowa 879a, 30-233 Kraków

Sygn. akt V K 100/21

WNIOSEK

świadka o zwrot kosztów stawiennictwa w sądzie

Z uwagi na wykonanie obowiązku stawiennictwa w sądzie w dniu 1 czerwca 2021 r. wnoszę o:

- 1) zwrot kosztów przejazdu na trasie Warszawa–Kraków oraz przejazdu powrotnego na trasie Kraków–Warszawa w kwocie 300 zł zgodnie z załączonymi biletami;
- 2) wypłacenie wynagrodzenia za utracony zarobek w kwocie 80 zł na podstawie przedłożonego zaświadczenia z zakładu pracy.

Należność proszę przekazać na mój rachunek bankowy o numerze: 11 2222 3333 4444 5555 6666 7777.

Adam Kowalski

Załączniki:

- 1) bilety;
- 2) zaświadczenie o zarobkach.

2. WNIOSEK O PRYZNANIE PEŁNOMOCNIKA Z URZĘDU

Warszawa, dnia 1 czerwca 2021 r.

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie
V Wydział Karny
ul. Marszałkowska 82
00-517 Warszawa

Pokrzywdzony: Adam Kowalski, ul. Kwiatowa 879a, 01-289 Warszawa

Sygn. akt V K 100/21

WNIOSEK o ustanowienie pełnomocnika z urzędu

Na podstawie art. 78 § 1 w zw. z art. 88 § 1 Kodeksu postępowania karnego wnoszę o wyznaczenie dla mnie jako pokrzywdzonego pełnomocnika z urzędu w sprawie o sygn. akt V K 100/21 prowadzonej przed Sądem Rejonowym dla m.st. Warszawy w Warszawie V Wydział Karny.

UZASADNIENIE

W toku postępowania chciałbym korzystać z pomocy pełnomocnika z urzędu, ponieważ uważam, że sam bez pomocy profesjonalnego pełnomocnika nie mam możliwości skutecznej realizacji swoich uprawnień w postępowaniu karnym.

Mój stan majątkowy nie pozwala mi na ustanowienie pełnomocnika z wyboru. Od roku jestem osobą bezrobotną, nie posiadam żadnych oszczędności ani żadnego majątku, z którego mógłbym pokryć koszty pełnomocnika. Jedyнным moim dochodem jest renta w wysokości 730 zł miesięcznie. Dlatego uważam, że nie jestem w stanie ponieść kosztów obrony, bez uszczerbku, dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny.

Adam Kowalski

Załączniki:

- 1) zaświadczenie o uzyskaniu statusu osoby bezrobotnej
- 2) zaświadczenie o wysokości renty

3. ZAWIADOMIENIE O MOŻLIWOŚCI POPEŁNIENIA PRZESTĘPSTWA

Warszawa, dnia 1 czerwca 2021 r.

Prokuratura Rejonowa Warszawa- Śródmieście
w Warszawie
ul. Krucza 38/42
00-512 Warszawa

Pokrzywdzony:

Adam Kowalski, ul. Kwiatowa 898a, 00-233 Warszawa, tel. 505-605-705

ZAWIADOMIENIE

o możliwości popełnienia przestępstwa

Niniejszym zawiadamiam, że Jan Nowak (zam. ul. Wisienki 15, 00-879 Warszawa) w dniu 5 maja 2021 r. dokonał zniszczenia należącego do mnie telefonu komórkowego marki Samsung P30 o wartości 2 000 zł w ten sposób, że wyrwał mi telefon z rąk i wyrzucił z wysokości 4 piętra, co w konsekwencji doprowadziło do uszkodzenia rzeczy w taki sposób, że stała się ona niezdatna do użytku, tj. popełnił przestępstwo określone w art. 288 § 1 Kodeksu karego.

UZASADNIENIE

W dniu 5 maja 2021 r. byłem w mieszkaniu u moich znajomych Anny i Bogusława Leśniaków na przyjęciu z okazji urodzin Anny. W lokalu znajdowało się również kilka innych osób, w tym Jan Nowak i jego konkubina Zofia Sosenka. Około godziny 20.00 wyszedłem na balkon żeby zapalić papierosa, po chwili dołączyła o mnie Zofia Sosenka i rozmawialiśmy. Po jakimś czasie na balkon wyszedł także Jan Nowak, który zaczął się awanturować i krzyczeć, że mam przestać podrywać jego dziewczynę. W pewnym momencie wyrwał mi telefon z rąk i wyrzucił z wysokości 4 piętra na ziemię. W wyniku upadku telefon jest niezdatny do użytku.

W wyniku dokonanego przez Jana Nowaka przestępstwa doznałem szkody w wysokości 2 000 zł. Telefon, który zniszczył Jan Nowak był prawie nowy, zakupiłem go miesiąc

przed datą zdarzenia za kwotę 2 000 zł, na dowód czego załączam fakturę zakupu zniszczonego telefonu.

Świadkiem tego zdarzenia oprócz mnie była Zofia Sosenska (zam. ul. Wisienki 15, 00-879 Warszawa).

W związku z powyższym wnoszę o ściganie i ukaranie sprawcy opisanego przestępstwa.

Adam Kowalski

Załącznik:

- faktura zakupu telefonu

**4. WNIOSEK O UDZIELENIE ZGODY NA ZAPOZNANIE SIĘ
Z AKTAMI SPRAWY W POSTĘPOWANIU
PRZYGOTOWAWCZYM**

Warszawa, dnia 1 czerwca 2021 r.

Prokuratura Rejonowa Warszawa- Śródmieście
w Warszawie
ul. Krucza 38/42
00-512 Warszawa

Pokrzywdzony: Adam Kowalski, ul. Kwiatowa 897a, 00-233 Warszawa

Sygn. akt PR I Ds 100.2021

WNIOSEK
o udzielenie zgody na zapoznanie się z aktami sprawy

Niniejszym działając w imieniu własnym, jako pokrzywdzony przestępstwem z art. 288 § 1 KK zarzucanym Janowi Nowakowi w sprawie o sygn. akt PR I Ds 100.2021, w której postępowanie przygotowawcze prowadzi Prokuratura Rejonowa Warszawa-Śródmieście w Warszawie, wnoszę o udzielenie mi zgody na wgląd do całości akt sprawy oznaczonej powyżej wskazaną sygnaturą oraz na wykonywanie z nich odpisów i fotokopii.

Adam Kowalski

5. WNIOSEK O ZASĄDZENIE NAPRAWIENIA SZKODY

Warszawa, dnia 1 czerwca 2021 r.

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie

V Wydział Karny

ul. Marszałkowska 82, 00-517 Warszawa

Pokrzywdzony: Adam Kowalski, ul. Kwiatowa 8, 30-233 Warszawa

Sygn. akt V K 100/21

WNIOSEK

pokrzywdzonego o naprawienie szkody

Na podstawie art. 46 § 1 Kodeksu karnego wnoszę o zobowiązanie oskarżonego Jana Nowaka do naprawienia w całości szkody – jaką wyrządził mi popełniając zarzucane mu przestępstwo z art. 288 § 1 Kodeksu karnego – poprzez zapłatę na moją rzecz kwoty 2 000 zł.

Uzasadnienie

Jan Nowak został oskarżony o to, że w dniu 5 lutego 2021 r. dokonał zniszczenia należącego do mnie telefonu komórkowego marki Samsung P30 o wartości 2 000 zł w ten sposób, że wyrwał mi telefon z rąk i wyrzucił przez okno z wysokości 4 piętra, co w konsekwencji doprowadziło do uszkodzenia rzeczy w taki sposób, że stała się ona niezdatna do użytku, tj. o popełnienie przestępstwa określonego w art. 288 § 1 Kodeksu karnego.

W wyniku dokonanego przez Jana Nowaka przestępstwa doznałem szkody w wysokości 2 000 zł. Telefon, który zniszczył Jan Nowak był prawie nowy, zakupiłem go miesiąc przed datą zdarzenia za kwotę 2 000 zł, na dowód czego załączam fakturę zakupu zniszczonego telefonu.

Adam Kowalski

Załącznik:

- faktura zakupu telefonu

6. WNIOSEK O USPRAWIEDLIWIENIE NIEOBECNOŚCI NA ROZPRAWIE

Warszawa, dnia 1 czerwca 2021 r.

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie
V Wydział Karny
ul. Marszałkowska 82
00-517 Warszawa

Wnioskodawca: Adam Kowalski, ul. Kwiatowa 897a, 00-233 Warszawa

Sygn. akt V K 100/21

WNIOSEK o usprawiedliwienie nieobecności na rozprawie

Wnoszę o usprawiedliwienie mojej nieobecności na rozprawie w dniu 31 maja 2021 r. w sprawie przeciwko Janowi Nowakowi o sygn. akt VK 100/21, na którą zostałem wezwany w charakterze świadka. Moja nieobecność była spowodowana nagłą chorobą, która uniemożliwiła mi nie tylko dotarcie na rozprawę, ale także wcześniejsze uprzedzenie Sądu o mojej nieobecności.

W załączeniu przesyłam zaświadczenie biegłego lekarza sądowego potwierdzające mój stan zdrowia uniemożliwiający mi dotarcie na rozprawę.

Adam Kowalski

Załącznik:

- zaświadczenie biegłego lekarza sądowego

IV. PODEJRZANY W POSTĘPOWANIU KARNYM

1. KIM JEST PODEJRZANY?

Podjezrzany jest to osoba, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo której bez wydania takiego postanowienia postawiono zarzut w związku z rozpoczęciem przesłuchania w charakterze podezrzanego.

Od podezrzanego należy odróżnić **osobę podezrzaną** (przed przedstawieniem zarzutów). Osoba podezrzana to osoba, którą podezrzewa się o popełnienie przestępstwa i w związku z tym podjęto w postępowaniu przygotowawczym w stosunku do niej czynności procesowe, które wskazywały, że osobę tę traktuje się jak podezrzanego.

2. JAKIE OBOWIĄZKI MA PODEJRZANY?

Do podstawowych obowiązków podezrzanego w postępowaniu karnym należą:

- 1. stawienie się na każde wezwanie w toku postępowania karnego;** w razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa podezrzanego można zatrzymać i sprowadzić przymusowo;
- 2. zawiadamianie o każdej zmianie miejsca swego zamieszkania lub pobytu trwającego dłużej niż 7 dni,** w tym także z powodu pozbawienia wolności w innej sprawie; jeśli podezrzany nie poda nowego adresu, pisma wysłane w toku trwającego śledztwa lub dochodzenia pod dotychczasowy adres uważa się za doręczone;
- 3. wskazanie adresata dla doręczeń w kraju,** jeżeli przebywa za granicą; jeśli podezrzany tego nie uczyni, pismo wysłane pod ostatnio znanym adresem w kraju albo, jeżeli adresu tego nie ma, załączone do akt sprawy, uważa się za doręczone;

Podejrzany w toku postępowania jest zobowiązany także poddać się:

1. oględzinom zewnętrznym ciała oraz innym badaniom niepołączonym z naruszeniem integralności ciała; w szczególności wolno od podejrzanego pobrać odciski, fotografować go oraz okazać w celach rozpoznawczych innym osobom;
2. badaniom psychologicznym i psychiatrycznym oraz badaniom połączonym z dokonaniem zabiegów na jego ciele, z wyjątkiem chirurgicznych, pod warunkiem, że dokonywane są przez uprawnionego do tego pracownika służby zdrowia z zachowaniem wskazań wiedzy lekarskiej i nie zagrażają zdrowiu podejrzanego, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest nieodzowne; w szczególności podejrzany jest obowiązany przy zachowaniu tych warunków poddać się pobraniu krwi, włosów lub wydzielin organizmu, jeżeli nie zachodzi obawa, że zagrażałoby to zdrowiu podejrzanego lub innych osób;
3. pobraniu przez funkcjonariusza Policji wymazu ze śluzówki policzków, jeżeli jest to nieodzowne i nie zachodzi obawa, że zagrażałoby to zdrowiu podejrzanego lub innych osób;

3. Z JAKICH PRAW KORZYSTA PODEJRZANY?

Do podstawowych praw podejrzanego w postępowaniu karnym należy:

1. prawo do składania wyjaśnień, także na piśmie, prawo do odmowy składania wyjaśnień lub odmowy odpowiedzi na poszczególne pytania, bez konieczności podania przyczyn odmowy (art. 175 § 1 kodeksu postępowania karnego);
2. prawo uzyskania, za zgodą prokuratora, dostępu do akt sprawy; podejrzany może sporządzać odpisy oraz odpłatnie uzyskać kserokopie z akt lub uwierzytelnione odpisy, jak również nieodpłatnie sporządzić fotokopie akt sprawy;
3. prawo do korzystania z pomocy wybranego przez siebie obrońcy; jeżeli podejrzany wykaże, że nie stać go na obrońcę, sąd może wyznaczyć obrońcę z urzędu (art. 78 § 1 kodeksu postępowania karnego); nie można mieć więcej niż trzech obrońców jednocześnie; w wypadku skazania lub warunkowego

umorzenia postępowania karnego podejrzany może zostać obciążony kosztami obrony z urzędu;

4. na żądanie podejrzanego przy jego przesłuchaniu może być obecny obrońca (art. 301 kodeksu postępowania karnego);
5. prawo żądania podania mu ustnie podstaw zarzutów do czasu zawiadomienia go o terminie zaznajomienia z materiałami śledztwa, a także żądania sporządzenia uzasadnienia postawionych zarzutów na piśmie – uzasadnienie doręcza się podejrzanemu i jego obrońcy w terminie 14 dni;
6. prawo do składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia, np. o przesłuchanie świadka, uzyskanie dokumentu, dopuszczenie opinii biegłego;
7. prawo dostępu do akt sprawy, do sporządzania odpisów i kopii; można odmówić dostępu do akt ze względu na ważny interes państwa lub dobro postępowania (art. 156 § 5 kodeks postępowania karnego);
8. prawo do zapoznania się z materiałami śledztwa lub dochodzenia przed jego zakończeniem; w trakcie tych czynności podejrzanemu może towarzyszyć obrońca (art. 321 § 1 i 3 kodeksu postępowania karnego);
9. prawo do złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego w celu pogodzenia się z pokrzywdzonym (art. 23a kodeksu postępowania karnego); pozytywne wyniki przeprowadzonej mediacji są brane pod uwagę przez sąd przy wymiarze kary (art. 53 § 3 kodeksu karnego);
10. jeżeli podejrzany nie zna wystarczająco języka polskiego – prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, także przy kontaktach z obrońcą (art. 72 § 1 kodeksu postępowania karnego);
11. jeżeli czynności śledztwa lub dochodzenia nie będzie można powtórzyć na rozprawie, podejrzany i jego obrońca mogą być dopuszczeni do udziału w tej czynności, chyba że w razie zwłoki zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub zniekształcenia dowodu; prokurator może także dopuścić podejrzanego do udziału w innych czynnościach śledztwa lub dochodzenia;
12. organ prowadzący postępowanie przygotowawcze ma obowiązek doręczyć podejrzanemu odpis postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłych albo instytucji naukowej lub specjalistycznej; organ ten zezwala też na udział w przesłuchaniu biegłego i zapoznanie się z jego opinią, przy czym

podejrzanego pozbawionego wolności nie sprowadza się, gdy spowodowałoby to poważne trudności;

13. prawo otrzymania na swój koszt po jednej kopii zapisu dźwiękowego lub obrazu utrwalonej w ten sposób czynności procesowej (art. 147 § 4 kodeksu postępowania karnego);
14. prawo do żądania wydania (bezpłatnie) jednego uwierzytelnionego odpisu każdego orzeczenia (art. 157 § 1 kodeksu postępowania karnego);
15. prawo do wniosku o końcowe zapoznanie go z materiałami postępowania, przy czym w przypadku prawidłowego powiadomienia go o terminie tej czynności jego nieusprawiedliwione niestawiennictwo nie tamuje dalszego postępowania.

Ważne!

Podejrzany nie ma obowiązku dowodzenia swojej niewinności ani obowiązku dostarczania dowodów na swoją niekorzyść (art. 74 § 1 kodeksu postępowania karnego).

4. CZY PODEJRZANY MOŻE ODMÓWIĆ SKŁADANIA WYJAŚNIEŃ?

Najważniejszym prawem, jakie przysługuje podejrzanemu podczas przesłuchania, jest prawo do odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na pytanie bez podania przyczyny. Jest to **tzw. prawo do milczenia** (art. 175 § 1 k.p.k.). Oznacza to, że podejrzany, odmawiając składania wyjaśnień, nie może ponieść żadnych negatywnych konsekwencji z tego powodu. Wynika to z naczelnej zasady postępowania, zgodnie z którą podejrzany i oskarżony nie mają obowiązku ani dowodzenia swojej niewinności, ani obowiązku dostarczania dowodów na swoją niekorzyść (74 § 1 k.p.k.). To Policja i Prokuratura mają znaleźć dowody na jego winę, na nich więc spoczywa ciężar dowodowy. Bez wystarczającego materiału dowodowego nie będzie możliwe skierowanie aktu oskarżenia do sądu.

Domniemywa się, że podejrzany (oskarżony) jest niewinny, dopóki jego wina nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu (art. 5 § 1 k.p.k.).

Podjezrzany za składanie fałszywych wyjaśnień nie poniesie odpowiedzialności za przedstawianie nieprawdziwej wersji zdarzenia.

5. JAKIE ŚRODKI ZAPOBIEGAWCZE MOŻNA STOSOWAĆ WOBEC PODEJRZANEGO?

W toku postępowania karnego wobec podejrzanego mogą być stosowane **środki zapobiegawcze**. Stosowanie ich ma na celu zapewnienie prawidłowego toku postępowania, a więc zapobieżenie uchyłaniu się podejrzanego od wymiaru sprawiedliwości oraz utrudnianiu przez niego postępowania w sposób zabroniony przez prawo. Wyjątkowo, stosowanie środków zapobiegawczych możliwe jest w celu zapobieżenia popełnieniu przez podejrzanego nowego, ciężkiego przestępstwa. Środki zapobiegawcze mogą być stosowane wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że podejrzaný popełnił przestępstwo.

Kodeks postępowania karnego przewiduje następujące środki zapobiegawcze:

- **tymczasowe aresztowanie** – jest to najsurowszy środek zapobiegawczy, jaki może zostać zastosowany wobec podejrzanego, może być stosowany wyłącznie na mocy postanowienia sądu na wniosek prokuratora; pozostałe środki zapobiegawcze stosuje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym również prokurator;
- **poręczenie majątkowe** (w postaci pieniędzy, papierów wartościowych, zastawu lub hipoteki);
- **poręczenie społeczne** (od pracodawcy, u którego oskarżony jest zatrudniony, od kierownictwa szkoły lub uczelni, których oskarżony jest uczniem lub studentem, od zespołu, w którym oskarżony pracuje lub uczy się, albo od organizacji społecznej, której oskarżony jest członkiem; można, na ich wniosek, przyjąć poręczenie, że oskarżony stawi się na każde wezwanie i nie będzie w sposób bezprawny utrudniał postępowania);
- **poręczenie indywidualne** (poręczenie, że oskarżony stawi się na każde wezwanie i nie będzie w sposób bezprawny utrudniał postępowania, można także przyjąć od osoby godnej zaufania);
- **dozór Policji**;

- **nakaz opuszczenia przez oskarżonego lokalu mieszkalnego** (zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym);
- **zawieszenie w czynnościach służbowych lub w wykonywaniu zawodu albo nakazanie powstrzymania się od określonej działalności lub od prowadzenia określonego rodzaju pojazdów;**
- **zakaz opuszczania kraju**, który może być połączony dodatkowo z **zatrzymaniem paszportu** lub innego **dokumentu** uprawniającego do przekroczenia granicy.

Wobec podejrzanego może być zastosowany także inny środek przymusu, którym jest **zabezpieczenie majątkowe**. Jest to możliwe w razie zarzucenia podejrzanemu popełnienia przestępstwa, za które można orzec grzywnę lub świadczenie pieniężne albo w związku z którym można orzec przepadek lub środek kompensacyjny, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że bez takiego zabezpieczenia wykonanie orzeczenia w zakresie grzywny, świadczenia pieniężnego, przepadku lub środka kompensacyjnego będzie niemożliwe albo znacznie utrudnione.

6. JAKIE UPRAWNIENIE PRZYSŁUGUJĄ TYMCZASOWO ARESZTOWANEMU?

Tymczasowe aresztowanie ma zabezpieczać, poprzez izolację aresztanta, prawidłowy tok postępowania karnego. Osadzony ma bardzo ograniczone prawa. Jego prywatna korespondencja podlega kontroli. Telefonowanie i widzenia możliwe są tylko za zgodą sądu lub prokuratury.

Tymczasowemu aresztowaniu poświęcony jest XV rozdział kodeksu karnego wykonawczego (k.k.w.). Według k.k.w. tymczasowe aresztowanie, które wykonuje się w aresztach śledczych, służy przede wszystkim zabezpieczeniu prawidłowego toku postępowania karnego (art. 207 k.k.w.). A zatem areszt ma na celu zapobieżenie – w sytuacji realnego zagrożenia – takim zachowaniom osoby oskarżonej lub podejrzaney o dokonanie przestępstwa, które mogłyby utrudniać prowadzenie postępowania.

Sytuacja osoby w areszcie tymczasowym jest podobna, ale nie taka sama jak z osobami już skazanymi i odbywającymi w więzieniu karę pozbawienia wolności.

Tymczasowo aresztowany ma prawo, bezzwłocznie po osadzeniu go w areszcie śledczym, **zawiadomić o miejscu swojego pobytu** osobę najbliższą albo inną osobę, stowarzyszenie, organizację lub instytucję, a także swojego obrońcę (art. 211. § 2 k.k.w.). W przypadku zaś, gdy aresztowanym jest cudzoziemiec - wówczas ma on ponadto prawo powiadomić właściwy urząd konsularny, a w razie braku takiego urzędu – właściwe przedstawicielstwo dyplomatyczne swojego kraju.

Tymczasowo aresztowany **nie może posiadać w areszcie** środków łączności, urządzeń technicznych służących do rejestrowania i odtwarzania informacji, sprzętu komputerowego, a także, poza depozytem, przedmiotów i dokumentów, które mogą utrudniać prawidłowy tok postępowania karnego. Korzystanie z **wyżywienia, środków leczniczych i higieny** otrzymywanych spoza aresztu możliwe jest jedynie za zgodą sądu lub prokuratury oraz za zgodą dyrektora aresztu. Paczki z żywnością, czy odzieżą podlegają kontroli i nie mogą zawierać np. produktów własnej roboty, opakowań szklanych czy takich, których nie można skontrolować bez ich naruszenia.

Tymczasowo aresztowany ma prawo do co najmniej jednego **widzenia** w miesiącu z osobą najbliższą. Jeśli jednak zachodzi uzasadniona obawa, że widzenie zostanie wykorzystane:

1. w celu bezprawnego utrudnienia postępowania karnego,
2. do popełnienia przestępstwa, w szczególności podżegania do przestępstwa

- wówczas sąd lub prokurator może wydać zarządzenie o odmowie wyrażenia zgody na widzenie tymczasowo aresztowanego z osobą najbliższą.

Na takie zarządzenie można wnieść zażalenie do sądu, który je wydał, a gdy odmowę wydał prokurator - wówczas pisemne zażalenie należy złożyć do prokuratora nadrzędnego.

Widzenia odbywają się pod nadzorem funkcjonariusza Służby Więziennej i w czasie trwania widzenia nie jest możliwy bezpośredni kontakt osadzonego z osobą

odwiedzającą (bezpośredni kontakt możliwy jest tylko za zgodą sądu lub prokuratora).

Korespondencja wychodząca i przychodząca aresztanta tymczasowego co do zasady podlega kontroli (zatrzymaniu, cenzurze lub nadzorowi) przez sąd lub prokuraturę. Niekontrolowana jest tylko korespondencja z pełnomocnikiem osadzonego (adwokatem lub radcą prawnym), a także Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami ochrony praw człowieka - taką korespondencję przesyła się bezpośrednio do adresata, czyli aresztowanego.

7. CZY PRAWO DO OBRONY PRZYSŁUGUJE JUŻ OD MOMENTU ZATRZYMANIA?

Prawo do obrony to konstytucyjna i zdefiniowana przez prawo naczelną zasadą procesu karnego. Została ona wyrażona w art. 42 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej, który stanowi, że każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu.

Kodeks postępowania karnego gwarantuje prawo do obrony. Zgodnie z art. 6 k.p.k., oskarżonemu przysługuje prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy. Uprawnienie to uregulowane jest także w aktach prawa międzynarodowego. Wskazać tutaj należy art. 6 ust. 3 lit. c Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, art. 14 ust. 3 lit. b Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych oraz art. 48 ust. 2 Karty Praw Podstawowych.

8. KIEDY PODEJRZANY MOŻE WNIOSKOWAĆ O OBROŃCĘ Z URZĘDU?

Podejrzany, który nie ma obrońcy z wyboru, może żądać, aby mu wyznaczono **obrońcę z urzędu**, jeżeli w sposób należyty wykaże, że **nie jest w stanie ponieść kosztów bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny**. Jak

zatem wygląda wykazanie tych okoliczności i wnioskowanie o ustanowienie obrońcy z urzędu?

Obrońcę z urzędu wyznacza się na żądanie podejrzanego (również oskarżonego oraz skazanego) **na każdym etapie postępowania**, a także do określonej czynności procesowej. Przed pierwszym przesłuchaniem należy pouczyć podejrzanego o prawie do korzystania z pomocy obrońcy, w tym o prawie do wystąpienia o ustanowienie obrońcy z urzędu. Zazwyczaj takie pouczenie przekazuje się podejrzanemu na piśmie, przed dokonaniem czynności. Należy wówczas zapoznać się z jego treścią i złożyć stosowny wniosek.

Warto pamiętać o tym zanim podejrzany złoży pierwsze wyjaśnienia, może się bowiem okazać, że udział obrońcy w pierwszym przesłuchaniu może mieć duże znaczenie dla przygotowania właściwej linii obrony.

Podejrzany ma **prawo domagać się wyznaczenia obrońcy z urzędu** w chwili spełnienia dwóch przesłanek:

1. podejrzany nie ma obrońcy z wyboru;
2. podejrzany wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony z wyboru bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny.

Podejrzany składając wniosek o wyznaczenie obrońcy musi wykazać, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrońcy z wyboru, a więc, że na moment składania i rozpoznawania wniosku nie posiada środków finansowych, umożliwiających mu skorzystanie z pomocy adwokata lub radcy prawnego, bez znacznego pogorszenia sytuacji majątkowej swojej i swojej rodziny. Wystarczy pisemne oświadczenie oskarżonego, w którym wskaże on okoliczności uzasadniające uznanie składanego wniosku. Trzeba mieć jednak na uwadze, że sąd bada sytuację oskarżonego, a w przypadku stwierdzenia, że nie istnieją okoliczności, na które ten się powołuje, może odmówić uwzględnienia wniosku bądź cofnąć obrońcę z urzędu.

Decyzję, w formie zarządzenia, w przedmiocie wyznaczenia obrońcy z urzędu podjąć może: prezes sądu, przewodniczący wydziału, upoważniony sędzia lub referendarz sądowy - dotyczy to także postępowania przygotowawczego. Prokurator nie może wydać decyzji o przyznaniu i wyznaczeniu obrońcy z urzędu.

9. W JAKICH SYTUACJACH OBRONA JEST OBLIGATORYJNA?

W kodeksie postępowania karnego znajdują się także regulacje dotyczące obrony obligatoryjnej. Wówczas o ustanowienie obrońcy z urzędu występuje prokurator. Obrońcę z urzędu może wyznaczyć także sąd w toku postępowania sądowego.

Obligatoryjnie obrońcę wyznacza się, gdy oskarżony:

1. nie ukończył 18 lat;
2. jest głuchy, niemy lub niewidomy;
3. zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem nie była w czasie popełnienia tego czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona;
4. zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy stan jego zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny;
5. spawa toczy się przed sądem okręgowym, a jemu zarzucono zbrodnię.

Podejrzanemu (oskarżonemu, skazanemu) przysługuje zażalenie na zarządzenie o odmowie wyznaczenia obrońcy z urzędu. Ponownie złożony wniosek o ustanowienie obrońcy z urzędu, oparty na tych samych okolicznościach pozostawia się bez rozpoznania.

Obrońca wyznaczony z urzędu podejmuje czynności w toku całego postępowania aż do jego prawomocnego zakończenia. Oznacza to, że z chwilą wydania przez sąd prawomocnego orzeczenia obrońca wyznaczony z urzędu traci swój status. Nie będzie mógł w ramach pierwotnego wyznaczenia wziąć udziału np. w postępowaniu kasacyjnym.

Pamiętać należy, że **obrońca może podejmować czynności wyłącznie na korzyść podejrzanego lub oskarżonego**, nie wyłącza to jednak osobistego udziału i działania podejrzanego lub oskarżonego w sprawie jak np. składania wniosków dowodowych i udziału we wszystkich czynnościach, w których strona ma prawo wziąć udział.

10. CZYM JEST DOBROWOLNE PODDANIE SIĘ KARZE?

W praktyce pod pojęciem **dobrowolnego poddania się karze** kryć się może kilka możliwości. Na gruncie powszechnego prawa karnego chodzić tu będzie w pierwszej kolejności o wydanie wyroku skazującego bez rozprawy w myśl art. 335 kodeksu postępowania karnego (k.p.k.). Kara lub inne środki przewidziane za zarzucany występki uzgadniana jest prokuratorem, który wnioskuje o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionej kary.

Możliwość dobrowolnego poddania się karze istnieje również na dalszym etapie postępowania. Wniosek o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przepadku tudzież środka kompensacyjnego, może jeszcze złożyć po rozpoczęciu rozprawy, jednak przed rozpoczęciem postępowania dowodowego. W tym przypadku inicjatywa należy do oskarżonego.

V. OSKARŻONY W POSTĘPOWANIU KARNYM

1. KIM JEST OSKARŻONY?

Za **oskarżonego** uważa się osobę, przeciwko której wniesiono akt oskarżenia do sądu, a także osobę, co do której prokurator złożył wniosek wskazany w art. 335 § 1 k.p.k. lub wniosek o warunkowe umorzenie postępowania.

Po zamknięciu postępowania przygotowawczego oskarżony powinien otrzymać informację o przesłaniu do sądu aktu oskarżenia. Po otrzymaniu takiej informacji istnieje już możliwość skontaktowania się biurem obsługi interesanta w sądzie w celu np. ustalenia sygnatury sprawy oraz zapoznania się z aktami sprawy.

2. JAKIE OBOWIĄZKI MA OSKARŻONY?

Obowiązki oskarżonego są tożsame z obowiązkami podejrzanego. Najważniejszym obowiązkiem podejrzanego lub oskarżonego jest **stawianie się na każde wezwanie sądu**. W przypadku niedyspozycji strona ta musi dostarczyć odpowiednie dokumenty usprawiedliwiające nieobecność. Każdy z nich trzeba poprzeć odpowiednimi wyjaśnieniami. Za niestawienie się na wezwanie instytucji sądowej grozi kara grzywy, areszt albo doprowadzenie przed sąd przez policję. Innym obowiązkiem zarówno oskarżonego, jak i podejrzanego jest **informowanie sądu o każdej zmianie adresu**.

Oskarżony w toku postępowania przed sądem ma w zasadzie takie same obowiązki jak podejrzany w postępowaniu przygotowawczym.

3. Z JAKICH PRAW KORZYSTA OSKARŻONY?

Oskarżony w toku postępowania przed sądem ma w zasadzie takie same prawa jak podejrzany w postępowaniu przygotowawczym.

Zasadnicza różnica polega na tym, iż w odróżnieniu od postępowania przygotowawczego (dochodzenia/śledztwa) w toku postępowania przed sądem oskarżony ma w zasadzie **nieograniczony dostęp do materiałów postępowania**. Wynika to z zasady jawności postępowania. Wszystkie więc wymienione prawa w rozdziale dotyczącym podejrzanego przysługują również oskarżonemu.

4. CZY OSKARŻONY MOŻE ODMÓWIĆ SKŁADANIA WYJAŚNIEŃ?

Oskarżonemu, tak jak i podejrzanemu podczas przesłuchania, przysługuje prawo do **odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na pytanie** bez podania przyczyny. Jest to tzw. **prawo do milczenia** (art. 175 § 1 k.p.k.). Oznacza to, że oskarżony, odmawiając składania wyjaśnień, nie może ponieść żadnych negatywnych konsekwencji z tego powodu. Wynika to z naczelnej zasady postępowania, zgodnie z którą podejrzanym i oskarżonym nie mają obowiązku ani dowodzenia swojej niewinności, ani obowiązku dostarczania dowodów na swoją niekorzyść (74 § 1 k.p.k.). To Policja i Prokuratura mają znaleźć dowody na jego winę, na nich więc spoczywa ciężar dowodowy. Bez wystarczającego materiału dowodowego nie będzie możliwe skierowanie aktu oskarżenia do sądu. Przyjmuje się, że oskarżony jest niewinny, dopóki jego wina nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu (art. 5 § 1 k.p.k.). Oskarżony za składanie fałszywych wyjaśnień nie poniesie odpowiedzialności za przedstawianie nieprawdziwej wersji zdarzenia.

5. JAKIE ŚRODKI ZAPOBIEGAWCZE MOŻNA ZASTOSOWAĆ WOBEC OSKARŻONEGO?

W toku postępowania sądowego wobec oskarżonego mogą być stosowane środki zapobiegawcze takie same jak w przypadku podejrzanego (czyli w toku postępowania przygotowawczego). Wszystkie środki zapobiegawcze wskazane w rozdziale dotyczącym podejrzanego mogą być stosowane również co do oskarżonego.

6. KIEDY OSKARŻONY MOŻE WNIOSKOWAĆ O OBROŃCĘ Z URZĘDU?

Oskarżony, tak samo jak podejrzany, który nie ma obrońcy z wyboru, może żądać, aby mu wyznaczono obrońcę z urzędu, jeżeli w sposób należyty wykaże, że **nie jest w stanie ponieść kosztów bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny**. Jak zatem wygląda wykazanie tych okoliczności i wnioskowanie o ustanowienie obrońcy z urzędu?

Obrońcę z urzędu wyznacza się na żądanie oskarżonego (również podejrzanego oraz skazanego) na każdym etapie postępowania, a także do określonej czynności procesowej. Przed pierwszym przesłuchaniem należy pouczyć podejrzanego o prawie do korzystania z pomocy obrońcy, w tym o prawie do wystąpienia o ustanowienie obrońcy z urzędu. Zazwyczaj takie pouczenie przekazuje się podejrzanemu na piśmie, przed dokonaniem czynności, należy wówczas zapoznać się z jego treścią i złożyć stosowny wniosek.

7. W JAKICH SYTUACJACH OBRONA JEST OBLIGATORYJNA?

Obrońcę z urzędu może wyznaczyć także sąd w toku postępowania sądowego, gdy oskarżony:

- 1) nie ukończył 18 lat;
- 2) jest głuchy, niemy lub niewidomy;
- 3) zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem nie była w czasie popełnienia tego czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona;
- 4) zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy stan jego zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny.

Oskarżony musi mieć obrońcę również, gdy spawa toczy się przed sądem okręgowym a jemu zarzucono zbrodnię.

Sąd może wyznaczyć obrońcę również, gdy uzna to za niezbędne ze względu na inne okoliczności utrudniające obronę.

W przypadku wyznaczenia obrońcy z urzędu z wyżej wymienionych powodów udział obrońcy na rozprawie jest obowiązkowy.

Oskarżonemu (podejrzanemu, skazanemu) przysługuje zażalenie na zarządzenie o odmowie wyznaczenia obrońcy z urzędu. Ponownie złożony wniosek o ustanowienie obrońcy z urzędu, oparty na tych samych okolicznościach, pozostawia się bez rozpoznania.

Obrońca wyznaczony z urzędu podejmuje czynności w toku całego postępowania aż do jego prawomocnego zakończenia. Oznacza to, że z chwilą wydania przez sąd prawomocnego orzeczenia obrońca wyznaczony z urzędu nie będzie mógł w ramach pierwotnego wyznaczenia wziąć udziału np. w postępowaniu kasacyjnym.

Pamiętać należy, że obrońca może podejmować czynności wyłącznie na korzyść oskarżonego lub podejrzanego. Nie wyłącza to jednak osobistego udziału i działania oskarżonego lub podejrzanego w sprawie, jak np. składania wniosków dowodowych i udziału we wszystkich czynnościach, w których strona ma prawo wziąć udział.

8. CZYM JEST DOBROWOLNE PODDANIE SIĘ KARZE W ROZUMIENIU ART. 387 § 1 KODEKSU POSTĘPOWANIA KARNEGO?

Do chwili zakończenia pierwszego przesłuchania wszystkich oskarżonych na rozprawie głównej oskarżony, któremu zarzucono przestępstwo zagrożone karą nieprzekraczającą 15 lat pozbawienia wolności, może złożyć **wniosek o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przepadku lub środka kompensacyjnego bez przeprowadzania postępowania dowodowego**. Wniosek może również dotyczyć wydania określonego rozstrzygnięcia w przedmiocie poniesienia kosztów procesu. Jeżeli oskarżony nie ma obrońcy z wyboru, sąd może, na jego wniosek, wyznaczyć mu obrońcę z urzędu (art. 387 § 1 k.p.k.).

Ważne!

Jedną z zasadniczych przesłanek dobrowolnego poddania się karze jest to, aby okoliczności popełnienia przestępstwa i wina nie budziły wątpliwości.

Wniosek o wydanie wyroku skazującego można w zasadzie cofnąć do czasu wydania wyroku przez sąd. Pamiętać jednocześnie trzeba, że w apelacji od wyroku skazującego wydanego w ramach dobrowolnego poddania się karze nie można podnosić zarzutów błędu w ustaleniach faktycznych oraz rażącej niewspółmierności karny, jeżeli wyrok odpowiada zawartemu porozumieniu.

VI. WZORY PISM DLA PODEJRZANEGO I OSKARŻONEGO

! UWAGA! Wzory zawierają fikcyjne dane i okoliczności. Każda sprawa jest inna, dlatego projekty pism zawarte w broszurze (w szczególności opisane okoliczności faktyczne) należy traktować jedynie jako przykład mający pomóc w sporządzeniu właściwego pisma.

1. WNIOSEK O USTANOWIENIE OBROŃCY Z URZĘDU

Warszawa, dnia 1 kwietnia 2021 r.

Adam Nowak (oskarżony)

ul. Polna 367b

01 - 473 Warszawa

Sąd Rejonowy dla Warszawy Woli w Warszawie

V Wydział Karny

ul. Kocjana 3

01-473 Warszawa

Sygn. akt V K 45/21

WNIOSEK

o ustanowienie obrońcy z urzędu

Na podstawie art. 78 § 1 k.p.k. wnoszę o wyznaczenie dla mnie obrońcy z urzędu w sprawie o sygn. akt V K 45/21 prowadzonej przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Woli w Warszawie, V Wydział Karny.

Uzasadnienie

W toku postępowania chciałbym korzystać z pomocy obrońcy z urzędu, ponieważ uważam, że sam bez pomocy wykwalifikowanego prawnika nie mam szans na skuteczną realizację swoich uprawnień w postępowaniu karnym.

Mój stan majątkowy nie pozwala mi na ustanowienie obrońcy z wyboru. Nie mam pracy, ani majątku, z którego mógłbym pokryć koszty obrońcy. Dlatego uważam, że nie jestem w stanie ponieść kosztów obrony, bez uszczerbku, dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny.

Adam Nowak

Załączniki:

- 1) zaświadczenie o wysokości renty.

2. WNIOSEK O SPORZĄDZENIE NA PIŚMIE I DORĘCZENIE UZASADNIENIA WYROKU

Warszawa, dnia 1 kwietnia 2021 r.

Adam Nowak (oskarżony)

ul. Polna 3

01 - 473 Warszawa

Sąd Rejonowy dla Warszawy Woli w Warszawie

V Wydział Karny

ul. Kocjana 3

01-473 Warszawa

Sygn. akt V K 45/21

Wniosek

o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku

Działając w imieniu własnym na podstawie art. 422 § 1 kodeksu postępowania karnego wnoszę o sporządzenie na piśmie uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Woli w Warszawie z dnia 27 marca 2021 r., sygn. akt: V K 45/21 i doręczenie odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem na wskazany powyżej adres.

Zgodnie z art. 422 § 2 kodeksu postępowania karnego wskazuje, że przedmiotowy wniosek dotyczy całości wyroku / niektórych czynów (wskazać jakie).

Adam Nowak

3. WNIOSEK DOWODOWY W POSTĘPOWANIU SĄDOWYM (PRZYGOTOWAWCZYM – DO PROKURATURY)

Warszawa, dnia 1 kwietnia 2021 r.

Adam Nowak

ul. Polna 3

01 - 473 Warszawa

Sąd Rejonowy dla Warszawy Woli w Warszawie

V Wydział Karny

ul. Kocjana 3

01-473 Warszawa

Sygn. akt II K 910/19

Wniosek dowodowy

Na podstawie art. 167 KPK wnoszę o:

1. przesłuchanie w charakterze świadka Andrzeja Kowalskiego, zam. w Warszawie, przy ul. Krótkiej 14 m. 9, na okoliczność naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym,
2. przeprowadzenie dowodu z dokumentu, tj. dokumentacji medycznej - odpisu historii choroby Anny Małej poprzez zażądanie dokumentacji ze Szpitala Specjalistycznego Nr 2 w Warszawie przy ul. Wiejskiej 21.

Uzasadnienie

Andrzej Kowalski był naocznym świadkiem naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym przez oskarżonego, które miało miejsce 12.11.2019 r. na skrzyżowaniu ulicy Krótkiej w Warszawie. Widział on zdarzenie, stojąc na przejściu dla pieszych i dlatego może dokładnie opisać jego przebieg. Jego zeznania powinny być istotnym dowodem, gdyż nie jest zainteresowany wynikiem procesu, jako że nie jest związany

z którymkolwiek z uczestników zajęcia.

W wypadku komunikacyjnym będącym przedmiotem niniejszego postępowania obrażeń ciała doznała Anna Mała, która przez 7 dni przebywała w Szpitalu Specjalistycznym Nr 2 w Warszawie przy ul. Wiejskiej 21. W związku z powyższym zwrócenie się do przedmiotowej jednostki medycznej o wydanie dokumentacji medycznej jest konieczne. Określenie rodzaju doznanych przez nią obrażeń ciała ma istotne znaczenie dla oceny wypełnienia znamion czynu zabronionego, o którym stanowi art. 177 § 1 KK.

Adam Nowak

4. SPRZECIW OD WYROKU NAKAZOWEGO

Warszawa, dnia 1 kwietnia 2021 r.

Adam Nowak

ul. Polna 3

01 - 473 Warszawa

Sąd Rejonowy dla Warszawy Woli w Warszawie

V Wydział Karny

ul. Kocjana 3

01-473 Warszawa

Sygn. akt V K 45/21

SPRZECIW OD WYROKU NAKAZOWEGO

Działając jako strona postępowania składam sprzeciw od wyroku nakazowego wydanego w dniu 15 marca 2021 r., w sprawie o sygn. V K 45/21 i wnoszę o rozpoznanie sprawy na zasadach ogólnych.

Adam Nowak

5. WNIOSEK O CAŁKOWITE LUB CZĘŚCIOWE UMORZENIE GRZYWNY

Warszawa, dnia 1 kwietnia 2021 r.

Adam Nowak

ul. Polna 3

01 - 473 Warszawa

Sąd Rejonowy dla Warszawy Woli w Warszawie

V Wydział Karny

ul. Kocjana 3

01-473 Warszawa

Sygn. akt V K 45/21

Wniosek

o umorzenie grzywny

Na podstawie art. 51 § 1 k.k.w. wnoszę o umorzenie zasądzonej wyrokiem Sądu Rejonowego dla Warszawy Woli w Warszawie V Wydział Karny w sprawie o sygnaturze V K45/21 grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 50 zł stawka, w całości.

Uzasadnienie

Wyrokiem Sądu Rejonowego dla Warszawy Woli w Warszawie V Wydział Karny w sprawie o sygnaturze V K 45/21 z dnia 25.03.2020 r. ukarano skazanego grzywną w wysokości 100 stawek dziennych po 50 zł każda.

Zgodnie z art. 51 § 1 k.k.w., jeżeli skazany, z przyczyn od niego niezależnych, nie uiścił grzywny, a wykonanie tej kary w innej drodze okazało się niemożliwe lub niecelowe, sąd może, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, grzywnę umorzyć w części, zaś wyjątkowo – również w całości; nie zarządza się egzekucji, jeżeli z okoliczności sprawy

wynika, że byłaby ona bezskuteczna.

W dniu 18.06.2020 r. Skazany uległ wypadkowi drogowemu na skutek którego doznał poważnych obrażeń, w wyniku których ma niedowład obu rąk. Na stałe został więc kaleką, w przewidywalnej przyszłości nie będzie mógł podjąć jakiejkolwiek pracy. Skazany nie posiada majątku, z którego możliwe jest ściągnięcie zasądzonej grzywny.

Dowód: dokumentacja lekarska.

W tak zarysowanym stanie faktycznym należy stwierdzić, że Skazany spełnia warunki przewidziane w art. 51 k.k.w. Grzywna nie została uiszczona z przyczyn niezależnych od mojego klienta, wykonanie grzywny w innej formie jest niemożliwe lub niecelowe, a dodatkowo zachodzi przypadek szczególny, uzasadniający umorzenie kary w całości. Omawiany przepis został wprowadzony do postępowania wykonawczego właśnie po to, by obejmować takie sytuacje jak niniejsza, gdy zasada humanitaryzmu przemawia za umorzeniem kary finansowej.

Mając powyższe na uwadze, wnoszę i wywodzę jak na wstępie.

Adam Nowak

Załączniki:

dokumenty wymienione w piśmie;